

Konrad Pawłowski

Wizyta kanclerza Niemiec w Serbii: trudne tematy i dyplomatyczne (nie)uprzejmości

10 czerwca 2022 r. kanclerz Niemiec Olaf Scholz przebywał z krótką wizytą w Serbii. W czasie pobytu w Belgradzie potwierdził poparcie Niemiec dla akcesji Serbii do UE oraz podkreślił potrzebę kontynuacji dialogu między Serbią i Kosowem. Scholz przekonywał również władze Serbii do przyłączenia się do sankcji nałożonych przez UE na Rosję, czemu władze te konsekwentnie się sprzeciwiają. W czasie wizyty doszło do dyplomatycznej polemiki między kanclerzem Niemiec i prezydentem Serbii. Kanclerz Scholz wskazał bowiem, że warunkiem członkostwa Serbii i Kosowa w UE jest wzajemne uznanie. W odpowiedzi prezydent Aleksandar Vučić stwierdził, że celem dialogu prowadzonego między Belgradem i Prisztiną jest nie uznanie, lecz kompleksowa normalizacja.

Dyplomatyczne tournée. W dniach 10-11 czerwca 2022 r. kanclerz Niemiec Olaf Scholz złożył krótkie wizyty w Kosowie, Serbii, Grecji, Macedonii Północnej i Bułgarii. Wpisywały się one w ofensywę dyplomatyczną Niemiec i Stanów Zjednoczonych, mającą na celu obniżenie poziomu sporów w regionie bałkańskim w sytuacji agresji rosyjskiej na Ukrainę oraz nadanie nowej dynamiki procesowi integracji europejskiej państw WB6. Była to pierwsza wizyta Scholza w regionie po objęciu urzędu kanclerza. Miała ona podkreślić zaangażowanie Niemiec na rzecz stabilności i bezpieczeństwa Bałkanów Zachodnich oraz potwierdzić poparcie Berlina dla tzw. perspektywy europejskiej regionu (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 637](#)).

Pozytywne sygnały i dyplomatyczne polemiki. Kanclerz Niemiec rozpoczął dwudniową wizytę na Bałkanach od przylotu do Prisztiny rankiem 10 czerwca 2022 r., a fakt ten został powszechnie uznany za nieprzypadkowy i podkreślający bliskie relacje między obu państwami.

Tego samego dnia kanclerz Scholz udał się drogą lotniczą do Belgradu, gdzie na lotnisku „Nikola Tesla” powitał go uroczystie prezydent Serbii Aleksandar Vučić. Oficjalne powitanie kanclerza Niemiec miało miejsce przed Pałacem Serbii. Następnie odbyło się spotkanie obu polityków. Dyskutowano o sytuacji w Bośni i Hercegowinie, sankcjach UE wobec Rosji, dialogu między Kosowem i Serbią oraz europejskiej perspektywie Serbii. Po spotkaniu miała miejsce wspólna konferencja prasowa. Mimo oficjalnego optymizmu i dyplomatycznych uprzejmości atmosfera konferencji była faktycznie chłodna i prowadziła do przypuszczeń, że dyskusja za zamkniętymi drzwiami nie była łatwa.

W czasie konferencji kanclerz Scholz stwierdził, że Niemcy opowiadają się za najszybszą możliwą akcesją Serbii do UE. Wyraził również oczekiwanie, że kandydująca do członkostwa Serbia nie będzie zwlekać z przyłączeniem się do unijnych sankcji wobec Rosji („Oczywiście jest to coś, co najlepiej zrobić nie wtedy, gdy wszystko się skończy, ale wtedy, gdy ma to największe znaczenie”)¹. Kanclerz wezwał także do kontynuacji dialogu między Belgradem i Prisztiną. Jakkolwiek Scholz nie wspominał w Belgradzie o konieczności uznania Kosowa przez Serbię – przynajmniej nie wskazał tego publicznie, tak jak uczynił to kilka godzin wcześniej w Prisztinie – kwestia ta została poruszona w pytaniu jednego z dziennikarzy². W odpowiedzi Scholz oświadczył, że stanowisko Niemiec

¹ Die Bundesregierung, *Pressekonferenz von Bundeskanzler Scholz und dem serbischen Präsidenten Vučić am 10. Juni 2022 in Belgrad*, 10.06.2022.

² W czasie wspólnej konferencji z premierem Kosowa Albinem Kurtim kanclerz Scholz stwierdził, że dialog między Serbią i Kosowem powinien doprowadzić do wzajemnego uznania, „[...] ponieważ jest nie do pomyślenia, aby dwa kraje (*Länder*), które się nie uznają, mogły zostać członkami UE”. Zob.: *Scholz mahnt Aussöhnung zwischen Kosovo und Serbien an*, DW, 10.06.2022.

w sprawie Kosowa jest powszechnie znane, a stwierdzenie, że dialog między Serbią i Kosowem powinien zakończyć się wzajemnym uznaniem, nie powinno być dla nikogo zaskoczeniem („Nasz pogląd w kwestii Kosowa nie jest nowy, jest znany od dawna. [...] powiedziałem coś, co jest oczywiste; być może okaże się to pomocne”)³.

Gospodarz spotkania, prezydent Vučić, podkreślił wagę wizyty, zwrócił uwagę na postępujący rozwój serbsko-niemieckich stosunków gospodarczych i przypomniał, że Niemcy pozostają największym partnerem handlowym Serbii. Vučić podkreślił również, że Niemcy są gotowe do wsparcia Serbii w zakresie rozbudowy połączeń infrastrukturalnych do transportu surowców energetycznych, umożliwiającej dywersyfikację kierunków dostaw i łączącej Serbię z innymi państwami regionu⁴.

Dyskusja na temat bieżącej sytuacji międzynarodowej unaoczniała jednak różnice stanowisk obu państw. Prezydent Serbii stwierdził bowiem, że w czasie rozmowy z kanclerzem wskazał na skomplikowane położenie Serbii oraz powody (spór dotyczący statusu Kosowa, tradycyjne relacje Serbii z Rosją, zależność energetyczna itd.), dla których Serbia nie chce przyłączyć się do antyrosyjskich sankcji, czego – według słów prezydenta – „w sposób bardzo stanowczy, jasny i ostry” zażądał kanclerz Niemiec⁵.

W odpowiedzi na pytanie dziennikarki prezydent Vučić zdecydowanie chłodno odniósł się do wypowiedzi kanclerza Scholza w Prisztinie na temat konieczności wzajemnego uznania między Serbią i Kosowem przed uzyskaniem członkostwa w UE. Stwierdził zatem z dyplomatycznym zdziwieniem, że tego rodzaju żądanie nie pojawiło się nigdy wcześniej ze strony państw europejskich w odniesieniu do procesu akcesyjnego Serbii, i podkreślił, że formalne zobowiązanie ciążące na władzach w Belgradzie i Prisztinie nie dotyczy uznania, lecz kompleksowej normalizacji („dzisiaj usłyszeliśmy, że oczekuje się wzajemnego uznania. Nigdy wcześniej nie słyszeliśmy od nikogo w Europie, że oczekuje się wzajemnego uznania”)⁶. Prezydent przypomniał także o rezolucji 1244 RB ONZ, wyraził opinię o stosowaniu podwójnych standardów w odniesieniu do ochrony integralności terytorialnej Serbii i Ukrainy oraz oświadczył, że władze Serbii niezmiennie sprzeciwiają się uznaniu Kosowa i nie zamierzają ugiąć się przed naciskami z zagranicy. Vučić podkreślił również, że władze Serbii są niezmiennie gotowe do dialogu, i stwierdził, że władze w Prisztinie nie wypełniły dotychczas części zobowiązań przyjętych w Brukseli.

Jakkolwiek otwarcie polemiczny charakter niektórych uwag prezydenta Vučića był oczywisty, łagodził je jednak dyplomatyczny w formie i koncyliacyjny w treści ton wypowiedzi prezydenta. Miało to zapewne podkreślić, że mimo widocznej odmienności stanowisk w niektórych sprawach międzynarodowych władzom Serbii zależy na utrzymaniu dobrych relacji z decydentami w Berlinie⁷.

Relacje bilateralne: zmiana czy kontynuacja? Interesujący był z pewnością personalny wymiar wizyty. Prezydent Vučić przez lata cieszył się bowiem zaufaniem kanclerz Angeli Merkel, która była nierzadko krytykowana za powściągliwość w kwestii oceny polityki władz w Belgradzie i niezmiennie doceniała wolę dialogu Serbii w sprawie Kosowa. Tę polityczną bliskość wzmocniła współpraca na poziomie europejskim: Serbska Partia Postępowa (*Srpska napredna stranka*, SNS) jest bowiem członkiem stowarzyszonym Europejskiej Partii Ludowej (*European People's Party*, EPP), której ważnym członkiem jest Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna (*Christlich Demokratische Union Deutschlands*, CDU).

Otwarte pozostaje pytanie, czy nowa lewicowo-zielono-liberalna koalicja na czele z Socjaldemokratyczną Partią Niemiec (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, SPD) opowie się za kontynuacją dotychczasowej polityki cierpliwego przyciągania Serbii do UE, korzystnej dla władz w Belgradzie. Przedstawione w czasie niedawnej wizyty otwarte żądanie uznania Kosowa sugeruje, że wbrew oczekiwaniom i interesom władz Serbii nowy rząd w Berlinie skłonny jest do zaprezentowania bardziej asertywnego stanowiska, które może dodatkowo

³ Die Bundesregierung, *Pressekonferenz...*

⁴ Predsednik Republike Srbije, *Poseta kancelara Savezne Republike Nemačke*, 10.06.2022.

⁵ Tamże.

⁶ *Konferencija za medije Aleksandra Vučića i Olafa Šolca*, RTS Sajt – Zvanični kanal, 10.06.2022.

⁷ Prorządowy dziennik „Informer” w triumfalnym stylu pisał jednak, że „Vučić otwarcie odpowiedział Šolcowi na konferencji”.

skomplikować proces akcesji Serbii do UE i dotychczasową politykę balansowania Serbii na arenie międzynarodowej między Zachodem a szeroko definiowanym Wschodem (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 624](#)).

Wnioski. Wizyta kanclerza Niemiec w Serbii była szeroko komentowana w mediach serbskich. Trudno jednak uznać ją za przełomową. Wizyta ta sprowadzała się bowiem do tradycyjnych wezwań do intensyfikacji dialogu z Prisztiną oraz deklaracji, że Niemcy popierają i wspierają proces akcesji Serbii do UE.

Wprawdzie kanclerz Scholz dyplomatycznie domagał się od władz w Belgradzie harmonizacji stanowiska w kwestii antyrosyjskich sankcji, żądanie to nie było jednak poparte twardymi zachętami lub argumentami, które mogłyby wpłynąć na szybką zmianę stanowiska władz Serbii⁸. Jest bowiem oczywiste, że UE pozostaje wewnętrznie podzielona w kwestii rozszerzenia, a perspektywa członkostwa Serbii jest w praktyce niejasna i odległa. Serbscy decydenci są dodatkowo przekonani, że Serbia nie ma realnego interesu w szybkim nałożeniu sankcji na Rosję. Determinację do nałożenia sankcji osłabiają także prorosyjskie sympatie serbskiego społeczeństwa oraz historycznie niskie poparcie dla członkostwa Serbii w UE⁹.

Jest również oczywiste, że w sytuacji agresji rosyjskiej na Ukrainę politykom w Berlinie nie zależy na otwartym konflikcie politycznym z władzami Serbii. Wynika to z przekonania, że ograniczenie secesjonistycznych zapędów przywódcy bośniackich Serbów Milorada Dodika oraz niełatwa normalizacja relacji między Serbią i Kosowem wymagają konstruktywnego zaangażowania ze strony prezydenta Vučića, który „[...] dla Niemiec wciąż jest najważniejszym [regionalnym] gwarantem bezpieczeństwa Bałkanów Zachodnich”¹⁰.

⁸ *Iza vesti: Gost Mihael Martens*, N1, 09.06.2022.

⁹ Badania ankietowe z kwietnia 2022 r. pokazują, że członkostwo Serbii w UE popiera 35% obywateli Serbii, a 44% jest przeciwny.

¹⁰ *DW: Cilj Šolcove posete Balkanu pomeranje političkih blokada sa mrtve tačke*, N1, 09.06.2022.